

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัย เรื่อง “ปัจจัยที่นำมาสู่การประมวลผลโดยใช้ความคิดเชิงรวบรัดในการตัดสินใจทางการเมือง” แบ่งเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณซึ่งมาจากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม และงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

ประชาชนในสังคมไทยส่วนใหญ่ ยังคงมีแบบแผนในการประมวลผลสารสนเทศโดยใช้ความคิดเชิงรวบรัดเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ เนื่องจากการตัดสินใจแบบง่าย ๆ และรวดเร็วเพื่อหลีกเลี่ยงความซับซ้อนของข้อมูล นอกจากนี้จะพบว่าการใช้ความคิดเชิงรวบรัดเป็นเรื่องปกติในสังคมไทย ยังพบว่ามีการใช้ความคิดเชิงรวบรัดทุกประเภท ได้แก่ Representativeness Heuristic ซึ่งหมายถึง การจัดหมวดหมู่ให้กับสิ่งเร้าใดๆ ตามคุณลักษณะที่ตรงกับต้นแบบ และตีความหมายสิ่งเร้าตามหมวดหมู่นั้น โดยไม่คำนึงถึงความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างและการทดลองสุ่ม เช่น การประเมินคุณสมบัติของนักการเมืองตามพรรคที่สังกัดอยู่ หรือการประเมินบุคคลจากภาพลักษณ์โดยไม่ได้คำนึงว่า ความน่าจะเป็นที่ภาพลักษณ์ภายนอกจะตรงกับตัวตนจริงมีโอกาสดังนั้นมากน้อยเพียงใด และยังพบ Availability Heuristic ซึ่งเป็นการประเมินโอกาสที่จะเกิดของเหตุการณ์ต่างๆ จากความง่ายในการระลึกถึง มากกว่าจะประเมินตามหลักความน่าจะเป็น โดยอาศัยความรู้ที่มีอยู่อย่างจำกัด มากกว่าการพินิจพิจารณาทางเลือกอื่นๆ อย่างรอบคอบ เช่น ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่คุ้นเคยเป็นตัวเลือกที่ดีกว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ไม่รู้จัก เนื่องจากอาศัยความรู้อันจำกัดและความง่ายในการระลึกถึงเป็นเกณฑ์การตัดสินใจ

นอกจากนี้ยังพบการใช้ Anchoring and Adjustment Heuristic หรือการยึดติดกับข้อมูลที่รับรู้ครั้งแรกซึ่งอาจไม่ใช่ข้อมูลที่ดี แต่ใช้เป็น “ฐานคิด” ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงความคิดในภายหลังแต่ก็เป็นไปอย่างมีอคติตามการรับรู้ครั้งแรก เช่น กลุ่มตัวอย่างประเมินจำนวนที่นั่งของส.ส. ตามตัวเลขที่กำหนดให้เบื้องต้น โดยผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นสองกลุ่ม และกำหนดที่นั่งส.ส. ให้มีความแตกต่างกันทั้งสองกลุ่ม ซึ่งพบว่าหากตัวเลขที่กำหนดเบื้องต้นต่างกัน ก็ทำให้ตัดสินใจต่างกันได้ เพราะใช้ฐานคิดต่างกัน และยังคงพบการใช้ False Consensus Effect ซึ่งหมายถึง การคิดเข้าข้างตนเองว่าคนส่วนใหญ่มีแนวความคิดเหมือนตนเอง เห็นได้จากทั้งกลุ่มตัวอย่างที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดในการสรรหาส.ว. ต่างคิดว่าคนส่วนใหญ่มีความคิดสอดคล้องกับตนเอง โดยไม่ได้พิจารณาความแตกต่างในการรับรู้และให้ความหมายสิ่งเร้าของแต่ละบุคคล สามารถนำไปสู่การตัดสินใจที่แตกต่างกัน

ทั้งนี้มีปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อ การประมวลผลโดยใช้ความคิดเชิงรวบรัดในการ ตัดสินใจทางการเมืองได้แก่ การประเมินความสำคัญทางการเมือง ความต้องการในการคิดพิจารณา สาร และความรู้ทางการเมือง ซึ่งความแตกต่างของปัจจัยข้างต้นนำไปสู่การตัดสินใจที่แตกต่างกัน ดัง สมมติฐานที่ตั้งไว้

- สมมติฐานที่ 1** การประเมินความสำคัญทางการเมืองที่แตกต่างกัน นำไปสู่การประมวลผลเพื่อ ตัดสินใจที่แตกต่างกัน
- สมมติฐานที่ 2** ความต้องการในการคิดพิจารณาสารที่แตกต่างกัน นำไปสู่การประมวลผลเพื่อ ตัดสินใจที่แตกต่างกัน
- สมมติฐานที่ 3** ความรู้ทางการเมืองที่แตกต่างกันนำไปสู่การประมวลผลเพื่อตัดสินใจที่แตกต่างกัน

โดยพบว่าสมมติฐานทั้งสามที่ตั้งไว้สอดคล้องกับผลการวิจัย โดยจะอภิปรายตามประเภทของ ความคิดเชิงรวบรัดดังนี้

1. Availability การตัดสินใจโดยอาศัยความง่ายในการระลึกจากความจำอันมีข้อจำกัดมากกว่าจะ ประเมินตามหลักความน่าจะเป็น

จากการวิจัยพบว่า การประเมินความสำคัญทางการเมืองมีผลต่อการใช้ Availability ที่ระดับ นัยสำคัญ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 เนื่องจากการประเมินความสำคัญทางการเมืองที่ แตกต่างกัน นำไปสู่การประมวลผลเพื่อตัดสินใจที่แตกต่างกัน นอกจากนั้นความสัมพันธ์ดังกล่าวยังมี ทิศทางกลับกัน กล่าวคือ ผู้ที่ประเมินความสำคัญทางการเมืองต่ำ มีโอกาสใช้ Availability สูง ส่วนผู้ ที่ประเมินความสำคัญทางการเมืองสูง มีโอกาสใช้ Availability ต่ำ

ผู้ที่ประเมินว่าการเมืองเป็นเรื่องสำคัญอาจคิดว่า การเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัวมีผลกระทบต่อ เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ และชีวิตประจำวัน ดังนั้นเมื่อการเมืองเป็นประเด็นสำคัญของชีวิตและมีความ เกี่ยวข้องกับตนเองสูง ทำให้ต้องใช้ความคิดและการประมวลผลสูงในการตัดสินใจต่อเรื่องดังกล่าว อย่างมีเหตุผล ทำให้การตัดสินใจโดยอาศัยความง่ายในการระลึกจากความจำและความรู้ให้ผ่านไป

ไม่ได้ จากงานวิจัยสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างคิดว่าสื่อมวลชนไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกพรรคการเมือง เนื่องจากพรรคการเมืองที่คู้หน้าค่าตาผ่านสื่อมวลชนไม่มีผลต่อการเลือก ทั้งนี้บุคคลที่ประเมินความสำคัญของการเมืองสูงจะเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องสนุก น่ารู้ และน่าติดตาม ดังนั้นจึงมีความสนใจติดตามข่าวการเมืองสม่ำเสมอหรือมีรายการโทรทัศน์ประจำ หรือคลื่นวิทยุที่ติดตามเป็นประจำ บางครั้งสามารถวิจารณ์ลักษณะการรายงานของสื่อต่างๆ ได้ อันเป็นการลดการใช้ความคิดเชิงรวบรัด

2. False consensus effect ความเข้าใจผิดว่าคนส่วนใหญ่คิดเหมือนกับตนเอง

จากการวิจัยพบว่า การประเมินความสำคัญทางการเมืองมีผลต่อการใช้ False consensus effect ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานสมมติฐานที่ 1 เนื่องจากการประเมินความสำคัญทางการเมืองที่แตกต่างกัน นำไปสู่การประมวลผลเพื่อตัดสินใจที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าวยังมีทิศทางกลับกัน กล่าวคือ ผู้ที่ประเมินความสำคัญทางการเมืองต่ำ มีโอกาสใช้ False consensus effect สูง ส่วนผู้ที่ประเมินความสำคัญทางการเมืองสูง มีโอกาสใช้ False consensus effect ต่ำ

ทั้งนี้ผู้ที่ประเมินความสำคัญทางการเมืองสูงอาจอ้างอิงความคิดของตนเอง โดยไม่สนใจว่าคนส่วนใหญ่จะมีความเห็นตรงกับตนเองหรือไม่ หรือกล่าวได้ว่ากระแสสังคมไม่ได้มีอิทธิพลต่อความคิดของเขา ไม่ได้คิดว่าความคิดของตนเองจะต้องไปในแนวทางเดียวกับสังคมเสมอไป โดยเข้าใจความแตกต่างของปัจเจกชนในสังคม และมองเห็นหลักความจริงว่า ผู้อื่นไม่อาจจะมีประสบการณ์หรือภูมิหลังครบครัน ตลอดจนความทรงจำเหมือนกับตนเองได้ ทำให้ไม่จำเป็นว่าผู้อื่นจะมีการรับรู้และให้ความหมายต่อสิ่งที่พบเห็นเหมือนกัน จนเป็นเหตุให้มีความรู้สึกนึกคิดเหมือนกันได้ เมื่อสามารถวิเคราะห์บริบททางสังคมของปัจเจกอย่างเป็นกลาง โดยไม่ยึดตนเองเป็นที่ตั้งและแสดงออกทางความคิดโดยปราศจากอคติจึงทำให้ลดการใช้ความคิดเชิงรวบรัดได้

3. Anchoring and adjustment การตัดสินใจโดยยึดติดกับการตีความครั้งแรก และอาจปรับเปลี่ยนความคิดอย่างมีอคติตามที่ได้ตีความมาแล้ว

การวิจัยพบว่า การประเมินความสำคัญทางการเมืองมีผลต่อการใช้ Anchoring and adjustment ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 และพบว่าความต้องการในการคิดพิจารณาสารก็มีผลต่อการใช้ Anchoring and adjustment ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2 และ ความรู้ทางการเมืองก็มีความสัมพันธ์กับการใช้ Anchoring and adjustment ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3

อย่างไรก็ตามทิศทางของความสัมพันธ์มีความแตกต่างกัน โดยความสัมพันธ์ของการประเมินความสำคัญทางการเมืองกับการใช้ Anchoring and adjustment และความสัมพันธ์ของความต้องการในการคิดพิจารณาสารกับการใช้ Anchoring and adjustment มีทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ที่ประเมินความสำคัญทางการเมืองสูง มีโอกาสใช้ Anchoring and adjustment สูง เช่นเดียวกับ ผู้ที่มีความต้องการในการคิดพิจารณาสูง มีโอกาสใช้ Anchoring and adjustment สูง ซึ่งมีข้อน่าสังเกตว่าผู้ที่ประเมินความสำคัญทางการเมืองสูงคือผู้ที่ตระหนักถึงความสำคัญทางการเมืองสูง และผู้ที่มีความต้องการในการคิดพิจารณาสารคือผู้ที่พอใจในการใช้ความคิด ควรจะใช้ความคิดเชิงรวบรัดค่า

แต่ทั้งนี้ความคิดเชิงรวบรัดประเภท Anchoring and adjustment ต่างจากความคิดเชิงรวบรัดประเภทอื่น เนื่องจากในกระบวนการคิดนั้นประกอบด้วยสองขั้นตอน ขั้นแรกผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องคิดถึงจำนวน ศ.ส. ที่กำหนดให้ หลังจากนั้นจะประเมินว่าควรจะตอบเท่าไร โดยอาจปรับเปลี่ยนจำนวน ศ.ส. ตามที่เห็นว่าเหมาะสม ดังนั้นธรรมชาติของความคิดเชิงรวบรัดประเภทนี้จึงต้องใช้ความคิดมากกว่าความคิดเชิงรวบรัดประเภทอื่น ผู้ที่มีความต้องการในการคิดพิจารณาสูงจึงพอใจในการครุ่นคิดและอาจอ้างอิงตัวเลขที่กำหนดเป็นฐานในการคิด ในขณะที่ผู้ที่มีความต้องการในการคิดพิจารณาต่ำอาจไม่ใส่ใจถึงตัวเลขที่กำหนดและตอบตามที่นึกขึ้นมาเอง ส่วนผู้ที่ประเมินความสำคัญทางการเมืองสูงอาจไม่ได้ใส่ใจข้อมูล หรือขาดข้อมูลที่ดีเนื่องจากผู้ที่ประเมินความสำคัญทางการเมืองสูงไม่ได้เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ทางการเมืองสูง ซึ่งรับรู้สารสนเทศที่หลากหลายและรอบด้าน จึงคิดพิจารณาคำตอบอย่างมีอคติโดยอ้างอิงตัวเลขที่กำหนดให้

ส่วนความสัมพันธ์ของความรู้ทางการเมืองกับ Anchoring and adjustment มีทิศทางกลับกัน กล่าวคือ ผู้ที่มีความรู้ทางการเมืองต่ำ มีโอกาสใช้ Anchoring and adjustment สูง ส่วนผู้ที่มีความรู้ทางการเมืองสูง มีโอกาสใช้ Anchoring and adjustment ต่ำ เนื่องจากผู้ที่มีพื้นฐานความรู้ทางการเมืองมากกว่าอาจมีความได้เปรียบ เพราะได้รับสารสนเทศทางการเมืองที่ถูกต้องรวมทั้งมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและตัดสินใจได้ดีกว่า ในขณะที่ผู้ที่ไม่มีความรู้ทางการเมือง อาจตัดสินใจโดยใช้ความคิดเชิงรวบรัดเพราะไม่มีข้อมูลที่ดี และยังเป็นการลดความซับซ้อนของสารสนเทศ ให้เหลือเพียงเล็กน้อย และติดตามความคิดเห็นของตนเอง

นอกจากนั้นในประเด็นการใช้ Anchoring and adjustment ผู้วิจัยได้สอบถามถึงจำนวนที่นั่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องที่สังคมสนใจและเป็นเหตุการณ์สำคัญในช่วงเวลาที่ได้เก็บข้อมูล ระหว่างวันที่ 17 – 22 ธ.ค. 2550 หนึ่งสัปดาห์ก่อนการเลือกตั้ง ประกอบกับในช่วงดังกล่าวมีโพลการเลือกตั้งบางสำนักที่หลุดออกมา ซึ่งถ้าผู้ตอบแบบสอบถามตอบตามโพลการเลือกตั้งก็จะไม่เข้าเกณฑ์การใช้ Anchoring and adjustment เพราะผู้วิจัยตั้งใจกำหนดที่นั่ง ส.ส. ให้มีความแตกต่างสูง นอกจากนั้นผู้วิจัยยังกำหนดว่า กลุ่มตัวอย่างจะต้องระบุตัวเลขที่นั่ง ส.ส. เข้าใกล้ค่าที่กำหนดในทั้งสองพรรคการเมือง หากตอบเข้าใกล้ค่าที่กำหนดเพียงพรรคการเมืองเดียว จะไม่ถือว่าใช้ความคิดเชิงรวบรัด

เช่น พรรคประชาธิปัตย์จะได้ 120 ที่นั่ง และพรรคมัชฌิมาธิปไตยจะได้ 45 ที่นั่ง หากตอบว่า พรรคประชาธิปัตย์จะได้ 121 ที่นั่ง และพรรคมัชฌิมาธิปไตยจะได้ 16 ที่นั่งตามโพลสันติบาล³⁷ ก็ไม่ถือว่าใช้ความคิดเชิงรวบรัด ดังนั้นหากผู้ที่มีความรู้ทางการเมืองสูงทราบถึงข้อมูลจากโพลการเลือกตั้งก็สามารถหลีกเลี่ยงการใช้ความคิดเชิงรวบรัดดังกล่าวได้

นอกจากนั้นในงานวิจัยเชิงคุณภาพยังสนับสนุนว่าผู้ที่มีความรู้ทางการเมืองสูงนั้น มีช่องทางในการแลกเปลี่ยนข่าวสารมากกว่าการรับรู้จากสื่อเพียงอย่างเดียว เช่น การแลกเปลี่ยนข่าวสารภายในกลุ่มที่ตนเองสังกัด หรือการแสวงหาข่าวสารจากแหล่งสารที่มีความหลากหลาย เป็นต้น ด้วยลักษณะนิสัยที่สนใจติดตามข่าวสารการเมือง และด้วยความชอบคิดเชิงวิเคราะห์ ซึ่งทำให้มีความรอบรู้ทางการเมืองสูง สิ่งเหล่านี้ทำให้บุคคลมีโอกาสนำมาใช้ความคิดโดยอาศัยข้อมูลและเหตุผล ในขณะที่เดียวกันได้ลดโอกาสในการใช้ความคิดเชิงรวบรัด

37. โพลสันติบาล จาก <http://www.thainewsland.com/?l=th&a=6530>

สรุปผลการวิจัย

จากงานวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมไทยมีแบบแผนการใช้ความคิดเชิงรวบรัด ในการตัดสินใจทางการเมือง ซึ่งเป็นการตัดสินใจแบบง่ายๆ เนื่องจากความจำกัดด้านศักยภาพในการประมวลผลสารสนเทศของมนุษย์ ความจำกัดของสารสนเทศทางการเมือง ความจำกัดของเวลาและความสนใจทางการเมือง ด้วยความที่ประชาชนไม่ต้องการใช้ความพยายามในการคิดพิจารณาถึงข้อโต้แย้งต่างๆ ที่มีอยู่ในสาร แต่พยายามใช้ช่องทางลัดในการตัดสินใจเพื่อลดการประมวลผลสารสนเทศ ซึ่งถือเป็นจุดอ่อนในการตัดสินใจของประชาชน ดังนั้นผู้ที่เข้าใจจุดอ่อนดังกล่าว เช่น กลุ่มนักการเมือง จึงสามารถใช้กลยุทธ์ต่างๆ ทั้งการสร้างภาพลักษณ์ที่ไม่ได้สะท้อนความจริง การประโคมโฆษณาชวนเชื่อเพื่อตอกย้ำการใช้ความคิดเชิงรวบรัด และเพื่อชักจูงประชาชนให้คล้อยตามความคิดของตนจนไขว่เขวจากข้อมูลที่ดีและมีเหตุผลได้ ทำให้การเมืองยังคงตกอยู่ภายใต้การแสวงหาผลประโยชน์ต่อไป

จากข้อมูลข้างต้นขัดแย้งกับแนวคิดของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งคาดหวังว่าพลเมืองจำเป็นต้องสนใจและติดตามความเป็นไปของบ้านเมืองอย่างใกล้ชิด (informed citizen) เพื่อจะสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองในการแสดงความคิดเห็นของตนต่อการทำงานของรัฐบาล มีบทบาทสำคัญในการจัดการกิจกรรมหรือการดำเนินโครงการต่างๆ ของรัฐ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองในวาระต่างๆ ได้อย่างถูกต้องมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพนั้น ยังเป็นภาพที่ไม่ชัดเจนในสังคมไทย เนื่องจากประชาชนยังขาดจิตสำนึกของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ขาดการตระหนักถึงความสำคัญของการเมือง เหมือนที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ กล่าวว่า ชาวบ้านหมดความเชื่อถือในกระบวนการประชาธิปไตย ถึงขนาดที่ขายเสียงได้ ความคิดเดิมที่ว่าเรามีรัฐสภาเพื่อนำสิ่งต่างๆ มาพูดอย่างจริงจัง เวลานี้ได้หมดไปจากฐานคิดของประชาธิปไตยที่เรารู้จัก แม้แต่ในสหรัฐอเมริกาที่ได้สำรวจความคิดของคนทั่วไปเลือกตั้ง แล้วพบว่าเขาไปเลือกเพราะเป็นการกระทำที่ติดนิสัย กลัวคนอื่นจะคิดว่าตนเองไม่เป็นพลเมืองที่ดี เมื่อถามว่าการที่เลือกกระหว่างนาย ก. กับนาย ข. มีความแตกต่างกัน

อย่างไร เขาตอบว่าไม่มีอะไรแตกต่างกัน เหมือนกันทั้งคู่³⁸ สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนหมดศรัทธา ในระบอบประชาธิปไตย เคยชินกับวงจรการเมืองเดิมๆจนไม่อยากจะรับรู้เรื่องการเมือง และไม่อยากจะข้องแวะหรือมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่สำคัญยังไปเลือกตั้งโดยใช้ความคิดเชิงรวบรัดเป็น เกณฑ์เพราะไม่ต้องการใช้ข้อมูลใดๆทั้งสิ้นในการตัดสินใจ

ทั้งนี้ปัจจัยหนึ่งที่น่ามาสู่ความการตัดสินใจด้วยความคิดเชิงรวบรัดเนื่องจาก การใช้เหตุผล ของมนุษย์มีความจำกัด โดย Herbert Simon เห็นว่า กระบวนการตัดสินใจของมนุษย์นั้นไม่สมบูรณ์ แบบ เพราะมนุษย์ไม่ได้ประเมินความแตกต่างระหว่างทางเลือกอันซับซ้อนต่างๆ มนุษย์ไม่สามารถ รับรู้และตีความสารสนเทศที่มีอย่างท่วมท้นได้หมด แต่เลือกรับรู้เพียงบางอย่างเท่านั้น และมนุษย์ ไม่ได้ใช้เหตุผลอย่างถี่ถ้วนในการตัดสินใจ เนื่องจากมนุษย์มีศักยภาพในการใช้เหตุผลซึ่งมีขอบเขต จำกัด (bounded rationality) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักรัฐศาสตร์อย่าง ชลิดาภรณ์ สงสัมพันธ์ ที่กล่าวว่า รัฐธรรมนูญตั้งอยู่บนฐานมายาคติมากมาย เพราะในรัฐธรรมนูญมองว่าคนเป็นปัจเจกชนที่มี เหตุผล การมองเช่นนี้ทำให้เรามีความคาดหวัง เราคิดว่าการเลือกตั้งควรจะทำอย่างเป็นกลาง และการ ที่เราเชื่อว่าคนมีเหตุผลทำให้เรามองข้ามมิติอื่นๆของคน ที่มีทั้งรัก โลภ โกรธ หลง และมีความ ต้องการในเชิงจิตวิญญาณ การมองคนแยกเป็นปัจเจกเช่นนี้ทำให้มีปัญหามากมายตามมา³⁹

นอกจากนั้น โดยธรรมชาติของมนุษย์ยังเป็นนักประมวลผลที่พยายามใช้ความคิดให้น้อยที่สุด เท่าที่จะทำได้ (Cognitive miser) แต่ให้ได้รับผลตอบแทนมากที่สุด ดังนั้นเมื่อมนุษย์ต้อง ประมวลผลข้อมูล มักจะไม่ได้คิดคำนวณข้อมูลด้วยวิธีที่ดีที่สุด มนุษย์ไม่ได้ชั่งน้ำหนักเปรียบเทียบ ระหว่างตัวเลือกต่างๆอย่างรอบคอบ และอาศัยสารสนเทศอย่างมากในการตัดสินใจเหมือนอย่างที่ ทฤษฎีการตัดสินใจในเชิงอุดมคติ (Normative decision theory) กล่าว ตรงกันข้ามมนุษย์จะใช้วิธี หรือทางลัดง่ายๆ (Short cut) ในการประมวลผลข้อมูล เพื่อลดความพยายามในการคิด

³⁸ นิธิ เอียวศรีวงศ์ และ พิทยา ว่องกุล บรรณาธิการ, *ประชาธิปไตยโดยตรงสู่พระราชรัฐสภา*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: โครงการวิถิตศน์, 2543), หน้า 33.

³⁹ จูไรรัตน์ แสนใจรักษ์ และ พิทยา ว่องกุล บรรณาธิการ, *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 162-163.

นอกเหนือจากความจำกัดในการประมวลผลข้อมูลและการลดความพยายามในการคิด ยังมีอีกอุปสรรคหนึ่งในการตัดสินใจ คือการขาดความเชื่อมั่นในความคิดของตนเอง เห็นได้จากงานวิจัยของ สุธี เฝ้าบุญมี เรื่อง “ผลของความน่าเชื่อถือของหนังสือพิมพ์และน้ำหนักข้อโต้แย้งในเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ ที่มีต่อเส้นทางการโน้มน้าวใจในสถานการณ์ความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อม” และ งานวิจัยของ จวงจันท์ หอมจันทนากุล เรื่อง “แรงจูงใจที่จะตัดสินใจอย่างถูกต้อง และเส้นทางการยอมรับข่าวสาร” ซึ่งทดสอบทฤษฎี Elaborate Likelihood model (ELM) ของ Petty และ Cacioppo ในกระบวนการยอมรับสารเพื่อการโน้มน้าวใจ พบว่า บุคคลที่มีความเกี่ยวข้อง หรือตระหนักถึงความสำคัญของการตัดสินใจ และเป็นบุคคลที่มีความรู้ในประเด็นที่ต้องตัดสินใจ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีแรงจูงใจในการตัดสินใจอย่างถูกต้องจะไม่พิจารณาข้อโต้แย้งจากบทความ แต่จะหาวิธีการของตนเองที่คิดว่าน่าเชื่อถือและไว้ใจได้ โดยการสอบถาม “ผู้รู้” เนื่องจากไม่เชื่อมั่นในการตัดสินใจของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยที่ไม่ได้ฝึกให้ใช้ความคิดตั้งแต่เด็ก และเด็กไทยไม่มีความเชื่อมั่นในการใช้ความคิดของตนเอง ดังนั้นระบบการศึกษาจะต้องปลูกฝังการใช้ความคิดตั้งแต่เด็ก ฝึกฝนให้คิด และใช้เหตุผล ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่นในการตัดสินใจของตนเอง

ดังนั้นการลดโอกาสในการตัดสินใจโดยใช้ความคิดเชิงรวบรัดนั้น รัฐจะต้องรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการเมือง โดยโฆษณาชวนเชื่ออย่างสม่ำเสมอผ่านสื่อกระแสหลัก ให้ประชาชนเข้าใจถึงผลกระทบของการเมืองและเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัว ซึ่ง อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ กล่าวว่า การโฆษณาแบบนี้มีแนวโน้มจะเข้าไปในจิตใจได้ลึกถ้านำเสนอซ้ำๆ เรื่อยไปเป็นเวลานาน สักรวดดูเห็นว่ารัฐชอบใช้การโฆษณาชวนเชื่อแนวนี้มากเป็นพิเศษ ดังจะเห็นจากการปราศรัยในวันเกิดกระทรวงทบวงกรมและทุกโอกาสเท่าที่จะหาได้ เพื่อตอกย้ำถึงสถานะแห่งอำนาจของรัฐ⁴⁰

ส่วนการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากสื่อมวลชน โดยการให้พื้นที่แก่สารสนเทศที่สำคัญและจำเป็น ไม่ใช่การทำการเมืองเป็นเรื่องเล่า หรือเป็นพื้นที่ของสงครามระหว่างรัฐบาลและฝ่ายค้าน ซึ่งไม่เกิดประโยชน์แก่ประชาชนที่จะรับรู้ ดังนั้นสื่อมวลชน

⁴⁰ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, สื่อมวลชนในอุคปปฏิรูป (กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2545), หน้า 61.

จะต้องทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่ดี โดยไม่นำเสนอข่าวที่หวือหวา เร้าอารมณ์ หรือเน้นบันเทิงแทนข่าวการเมือง เพื่อเลี่ยงกระแสกดดันของการแทรกแซง นอกจากนี้ก็ต้องหลีกเลี่ยงการนำเสนอข่าวในลักษณะที่ตอกย้ำการใช้ความคิดเชิงรวบรัดเพื่อหวังผลทางธุรกิจ แทนการนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ทั้งนี้สมาคมวิชาชีพและนักวิชาการต้องร่วมมือกันสร้างพื้นที่ต่อรองเชิงอำนาจกับรัฐบาล เพื่อลดการครอบงำเนื้อหาของสื่อ ในขณะที่เดียวกันต้องตรวจสอบสื่อและกำกับดูแลเนื้อหาให้สอดคล้องกับมาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพของสื่อมวลชนอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ประชาชนได้รับข่าวสารที่สำคัญและจำเป็น โดยเฉพาะการลดความซับซ้อนของสารสนเทศให้เหลือเพียงสารสนเทศที่มีความกระชับ ชัดเจน โดยตัดบรรดารางละเอียดที่ไม่จำเป็นออกซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของการสื่อสารที่ลดความวุ่นวาย เพื่อง่ายต่อการรับรู้และสามารถเป็นแหล่งข้อมูลที่ดีในการตัดสินใจของประชาชน เนื่องจากการมีความรู้ทางการเมืองสามารถลดการตัดสินใจด้วยความคิดเชิงรวบรัดได้

ข้อเสนอแนะ

การลดความคิดเชิงรวบรัดในการตัดสินใจทางการเมือง จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายส่วนด้วยกัน กล่าวคือ การรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการเมืองจะต้องดำเนินควบคู่กับการนำเสนอข่าวสารที่มีคุณภาพเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ตลอดจนการปลูกฝังในการสร้างความเชื่อมั่นในการคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

ในงานวิจัย เรื่อง “ปัจจัยที่นำมาสู่การประมวลผลโดยใช้ความคิดเชิงรวบรัดในการตัดสินใจทางการเมือง” มุ่งศึกษาตัวแปรอิสระ อันได้แก่ การประเมินความสำคัญของการเมือง (Task importance) ความต้องการในการคิดพิจารณาสาร (Need for cognition) และความรู้ทางการเมือง (Political knowledge) อันมีผลต่อการตัดสินใจโดยใช้ความคิดเชิงรวบรัด จึงน่าจะมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงการตอบสนองทางอารมณ์ (Emotional response) อันอาจมีผลต่อการใช้ความคิดเชิงรวบรัด เนื่องจากการใช้อารมณ์ตัดสินใจเป็นการลดความซับซ้อนของข้อมูล และเป็นช่องทางลัด (Shortcut) ในการประมวลผลข้อมูลเช่นเดียวกัน